

MOBLOC - Resultaten

Mobiliteit en keuze van localisatie op lange termijn in België

DUUR VAN HET PROJECT
01/01/2007 - 30/04/2011

BUDGET
564.774 €

SLEUTELWOORDEN

Toegankelijkheid, vraag naar dagelijkse mobiliteit, neiging tot migratie, residentiële localisatie, gezinsstructuren, gemeenten.

CONTEXT

Mobiliteit en vervoer evolueren met de tijd en de generaties. De interactie tussen dagelijkse mobiliteit en gezinsmigratie (hier gedefinieerd als de verhuizing naar een andere gemeente) is groot. Door de evolutie van ons vervoersysteem is afstand veel minder beperkend geworden en kunnen mensen hun woonplaats veel vrijer kiezen. De doorlopende stedelijke spreiding die daarvan het gevolg is, versterkt de vastgoedmarkt in bepaalde regio's en drijft mensen (vooral jonge stellen) naar woongebieden die steeds verder verwijderd liggen van de traditionele stedelijke activiteitscentra. De spanning tussen het dagelijkse en het residentiële mobiliteit is dus toegenomen ondanks de recente stijging van de energieprijzen die op haar beurt zorgt voor een niet-duurzame impact op de maatschappij en het milieu.

Maar die nieuwe woonkeuzes zorgen ook voor nieuwe gedragspatronen op het vlak van mobiliteit, gebaseerd op een intensief (en waarschijnlijk overdreven) gebruik van het privévoertuig voor dagelijkse verplaatsingen (woonwerk/schoolverkeer, winkelen, vrije tijd...). Het sociale leven (bezoek aan vrienden en familie) is ook wijder verspreid. We weten intussen dat de neiging om te verhuizen wordt bepaald door een aantal persoonlijke eigenschappen en typische kenmerken van het gezin, zoals leeftijd, nationaliteit en inkomen, maar de gevolgen van deze trends op lange termijn, zoals de veroudering van de bevolking, de veranderende samenstelling van huishoudens/gezinnen bij de keuze van de woonplaats en het mobiliteitsgedrag zijn op dit ogenblik voor een groot stuk onvoorspelbaar.

Dit onderzoeksproject wou de interacties tussen de demografie en de veranderende mobiliteit in de tijd analyseren. Er lijkt vooral een sterk verband te bestaan tussen de keuze van de woonplaats van gezinnen, de dagelijkse toegankelijkheid en de interne migraties.

DOELSTELLINGEN

Het project had als doel om het verband te bepalen tussen de maatschappelijke evoluties op lange termijn, de keuze van de woonplaats, de vraag naar vervoer en de veranderende toegankelijkheid die daarmee samenhangt. Wat maatschappelijke tendensen betreft, was er vooral aandacht voor de vergrijzing van de bevolking, de evolutie in de gezinsstructuur en de intergenerationele relaties. Anderzijds werd bij de ontwikkeling van de modellen ook rekening gehouden met variabelen zoals ruimtelijke ordening en levensstandaard.

Op het vlak van vervoer werd de nadruk gelegd op de veranderende vraag naar mobiliteit (zwaartekrachtmodel/model voor de vraag naar mobiliteit dat hierna wordt beschreven) en de verkeersomstandigheden die eruit volgen (toegankelijkheids-modellen).

Oorspronkelijk was het ook de bedoeling om toekomstige scenario's voor België te simuleren, maar door tijdsgebrek konden de onderzoekers die niet tot een goed einde brengen. Niettemin zijn de voornaamste modellen voor die simulaties beschikbaar. De verbanden tussen de modellen zijn trouwens klaar om te worden toegepast.

CONCLUSIES

De conclusies worden prioritair afgeleid uit de belangrijkste modellen: een model voor woonmigratie, een localisatiemodel, een model voor de vraag naar vervoer en toegankelijkheidsmodellen.

(i) Met het model voor de vraag naar vervoer kunnen de plaatsen van vertrek en bestemming in de woonwerkstroom worden bepaald om tot een schatting voor het toegankelijkheidsmodel te komen. Vertrekkende van de marges van een matrix vertrek-bestemming kan dit model op basis van de omvattende gegevens van de nationale volkstelling van 2001, de stroom tussen elk paar Belgische gemeenten aangeven. Een grotere precisie zou een beter model van de langeafstandstrajecten kunnen opleveren, maar dit zou geen invloed hebben op de kortere trajecten waarvan we al een goed beeld hebben. Dit model voor de vraag naar mobiliteit kan de toegankelijkheidsmodellen voeden die zijn ontwikkeld om indicatoren voor de gemeentelijke toegankelijkheid te bepalen. Deze indicatoren houden enerzijds rekening met de toegankelijkheid van het werk tijdens de ochtendspits, en anderzijds met de toegankelijkheid van andere dagelijkse activiteitscentra buiten de spitsuren. De indicatoren zijn gebaseerd op de verplaatsingstijden berekend met behulp van een toegankelijkheidsmodel dat is ontwikkeld op basis van het netwerk van snelwegen en rijkswegen. Dit netwerk wordt geschetst in een typologie op basis van de verstedelijkte gebieden doorkruist met de routes, die worden bepaald op basis van de GIS-laag (Geografisch Informatiesysteem) CORINE over het ruimtebeslag. Snelheid, trajectafstand en -duur werden geverifieerd door ze te vergelijken met de snelheden, trajectafstanden en -tijden die in de MOBEL-enquête over de verplaatsingen buiten de spitsuren werden aangegeven.

(ii) Het model voor de woonmigratie geeft aan dat de neiging tot migratie wordt bepaald door de levenscyclus van de individuen, en dan vooral van hun gezinstrajecten. Dit verband wordt zichtbaar in de bekende correlatie met de leeftijd en de gezinsstructuren. Breuken, nieuw samengestelde gezinnen en het 'verlaten van de cocon' zijn typische overgangen die mensen ertoe brengen om te verhuizen. Het blijkt dat de meest stabiele situaties betrekking hebben op gehuwde stellen (met of zonder kind(eren)) die een woning bezitten, nog een factor dus voor een stabiele woonsituatie..

MOBLOC- Resultaten

Mobiliteit en keuze van localisatie op lange termijn in België

Met andere woorden, het feit dat we waarschijnlijk naar een groei van het aantal minder stabiele gezinnen (samenwonen, eenoudergezinnen...) gaan, zal in de komende jaren tot een grotere neiging tot verhuizen leiden.

(iii) Het lokalisatiemodel geeft vooral aan dat mensen de neiging hebben om zich te vestigen in gemeenten waar 'gelijken' wonen (bijvoorbeeld mensen met dezelfde gezinsstructuur of van dezelfde leeftijd). Als mensen zich elders vestigen, zoeken ze vaak een woning op korte afstand van hun vroegere woonplaats. Het komt zelden voor dat ze hun woonplaats verlaten om ver weg te gaan wonen. De toegankelijkheids-indicatoren zijn ook een belangrijke verklaring voor de woonplaatskeuze, al zijn ze niet de belangrijkste factor.

BIJDRAGE AAN EEN BELEID GERICHT OP DUURZAME ONTWIKKELING

Dit project had als doel de verbanden te bestuderen tussen de woonplaatskeuze op lange termijn, de dagelijkse mobiliteit en de toegankelijkheid om tot een beter inzicht in het gedrag van de Belgische gezinnen te komen. Vooral het respectieve belang van verschillende soorten factoren is cruciaal om het beleid inzake toegankelijkheid en ruimtelijke ordening te bepalen. De mix van beslissingen op lange termijn, bijvoorbeeld qua huisvesting, en op korte termijn, bijvoorbeeld qua dagelijkse mobiliteit, is in die zin een uitdaging.

De resultaten van het toegankelijkheidsmodel leveren enkele relevante indicatoren op waarmee de gemeenten kunnen worden gekarakteriseerd en vergeleken. Wij denken dat dit rechtstreeks invloed kan hebben op het gemeentelijke beleid. Het model dat de neiging van de Belgen beschrijft om van woonplaats te veranderen (met een aantal verklarende factoren voor het individu en voor het gezin) geeft aan dat de beslissing om een andere woonplaats te kiezen vooral wordt bepaald door veranderingen in de gezinsstructuur, een andere positie in het huishouden (bijvoorbeeld van kind naar gezinshoofd) en het verschil in leeftijdscategorie. Dit bevestigt de idee dat de maatschappelijke tendensen (in tegenstelling tot de evolutie van de materiële infrastructuur) bepalend zijn om de migraties binnen een land te verklaren. Vooral de verouderende bevolking en het stijgend aantal 'kleinere' gezinnen kunnen in de volgende jaren een specifieke uitdaging betekenen voor de planologie en de ruimtelijke ordening in het algemeen.

Tot slot staat het lokalisatiemodel centraal in de regionale uitwerking van relevante reglementering inzake ruimtelijke ordening. De analyses geven heel duidelijk aan dat, in volgorde van belangrijkheid, de afstand tussen de vroegere en de huidige woonplaats, de levenskwaliteit die men met een nieuwe woonplaats associeert, de gezinsstructuur en, pas als vierde factor, de toegankelijkheid van de nieuwe woonplaats bepalende factoren zijn. De toegankelijkheid is dus minder belangrijk dan we bij de start van het project hadden verwacht.

Een directe interpretatie van de resultaten van het MOBLOC-project is dat de binnenlandse migratie op zich minder wordt bepaald door de infrastructuur (binnen die structuur is de toegankelijkheid een belangrijk voorbeeld) dan door het sociale leven in brede zin: de gezinsstructuur en de evolutie van die structuur, de nabijheid van de persoonlijke relaties, de leeftijdsverdeling en de levenskwaliteit hebben een grotere invloed op onze resultaten dan de zuivere vervoersfactoren.

Wij zijn ervan overtuigd dat deze conclusies van belang zijn voor elke prognose over de ontwikkeling van de ruimtelijke ordening en de vervoerssystemen. Ze zullen trouwens uitvoerig worden besproken in de nieuwe studiegroep voor regionale prospectief (groupe d'étude de prospective régionale SRP) die is opgericht onder de voogdij van het Institut Destrée en het Institut Wallon d'Évaluation, de Prospective et de Statistiques (IWEPS). We zijn ook van plan om deze conclusies breder te verspreiden via wetenschappelijke publicaties, maar ook door bewustmaking van de gemeentelijke beleidsvormers en het grote publiek.

CONTACT INFORMATIE

Coördinator

Philippe Toint

Facultés Universitaires Notre Dame de la Paix (FUNDP) GRT
Rempart de la Vierge 8
B-5000 Namur
Tel: +32 (0)81 72 49 17
Fax: +32(0)81 72 49 14
philippe.toint@fundp.ac.be
<http://www.grt.be>

Partners

Thierry Eggerickx

Université Catholique de Louvain (UCL)
GéDAP-SPED
Place Montesquieu 1 bte 4
B-1348 Louvain-La-Neuve
Tel: +32 (0)10 47 29 67
Fax: +32(0)10 47 41 92
eggerickx@sped.ucl.ac.be

Philippe Gerber

CEPS/INSTEAD
BP 48
L-4501 Differdange
Grand Duché de Luxembourg
Tel: +352 58 58 55 601
philippe.gerber@ceps.lu

